

ramme, der udgøres af begrebet middelalder“ (s. 8). Musikforskerne Carsten E. Hatting og Claus Røllum-Larsen behandler Weyses glæde ved at besøge Roskilde og gengiver bl.a. to hidtil utrykte breve og en tegning fra en af komponistens unge logerende, Johan Jacob Buntzen. Resten af årbogen vedrører det 20. århundrede. Sognepræst Martin Corfix beretter informativt om „Regimentsmusikken i Roskilde 1913-1932“. Musikforskeren Niels Bo Foltmann skildrer forholdet mellem Roskilde-organisten Emilius Bangert og Carl Nielsen med specielt henblik på samarbejdet om *Commotio*, som Bangert uropførte i Århus den 14. august 1931 kort før komponistens død. I de sidste fem artikler skildrer involverede personer nogle institutioner, der har haft betydning for det lokale musikmiljø: Overlærer Povl Nielsen beretter om jazz-orkestre og jazzklubber i Roskilde, siden Aksel Schiøtz som ung adjunkt i 1933 opførte jazz-oratoriet *De 24 Timer* ved Katedralskolens julebal (Schiøtz var i 1933 ligeledes medstifter af „Roskilde Jazzklub“). Lektor Hans-Christian Eisen beretter om Arbejdernes Fællesorganisations musikkorps, der eksisterede 1947-57, indtil det – ikke uden Forretningsudvalgets protester – gradvis overgik til at blive Hjemmeværnets orkester. Dr. ing. Klaus Singer giver en ganske kort beskrivelse af nutidens rammer for „Roskilde og Omegns Musikforening“, idet han henviser til, at foreningens historie 1967-92 allerede er skildret i foreningens 25-års jubilæumsskrift. Musikskoleleder Finn Holsting beretter humoristisk og selvironisk om Roskilde kommunale Musikskole, fra hans selv i 1957 begyndte som vikar i folkeskolen, over etableringen af den frivillige musikundervisning i 1963, og til musikskolen i 1991 etableredes som selvstændig institution.

Endelig har festivalkoordinator Leif Skov givet et signalement af Roskilde Festivalen og dens udvikling gennem 27 år. Det er årbogens næststørste artikel (kun overgået af Corfix' om regimentsmusikken) og har samtidig karakter af et partsindlæg. Blandt de mange spredte, men nyttige oplysninger om økonomi, organisation, musikere, publikum m.m. finder man en stærk selvbevidsthed, der ikke skjuler sin begejstring for festivalens nuværende form (det er „den førende aktuelle og fremadrettede festival i verden for den rytmiske musik“ (s. 107), man satser kun på kvalitet, og festivalen er en „guldfugl – frisk og til stadighed kampklar“). Artiklen slutter da også i en polemik vendt mod lokalpolitikere, som i følge forfatteren ikke prioriterer

„kulturelle visioner“ og som svigter borgere „uden stemmeret, penge og pressionsmuligheder“. Sådan taler en mand, der har bevaret ungdomsoprørets ideologi samtidig med, at hans festival har givet „langt over 100 millioner kroner“ til socialt og kulturelt arbejde i kommunen.

Nummeret skal roses for sine mange gode billeder. Nogle af artiklerne har desuden gode kilde- og litteraturfortegnelser.

Den foreliggende amthistoriske årbog er mig bekendt den første af sin art herhjemme, der har gjort musikken i en købstad til tema for et nummer. Artiklerne udgør en broget buket, der strækker sig over hele spektret fra erindringer til egentlig musikforskning, og det skal ikke beklages. Tværtimod kunne man ønske, at andre årbøger ville tage ideen op – for købstadernes musikliv er alt for lidt udforsket her i landet. I udlandet er der nærmest mode i lokal musikhistorie i disse år, fordi man har indset, at den traditionelle skelnen mellem musiklivets „centre“ og dets „periferi“ afspejler en forældet historieopfattelse.

Jens Henrik Koudal

RISM. Serie A/II (4): *Musikhandschriften nach 1600*. K.G. Sauer Verlag, München-New Providence-London-Paris 1996-97. Cd-rom med manual, 151 s., ill., noder, ISBN 3-598-40355-0, DM 1680.

Med denne cd-rom publiceres en registrering af mere end 200.000 musikværker fra perioden 1600 til ca. 1850. Udgaven et herligt hjælpemiddel for alle, der beskæftiger sig med musik fra det 17. til 19. århundrede.

RISM (Répertoire International des Sources Musicales) er som bekendt den internationale registrering af trykte og håndskrevne kilder til musik. Arbejdet, der har stået på siden 1960'erne, har i dag sin centralredaktion placeret ved Stads- og Universitetsbiblioteket i Frankfurt am Main under faglig ledelse af dr. Klaus Keil. Centralredaktionen koordinerer det registreringsarbejde, der foregår på nationalt plan i en lang række lande. Herhjemme varetager Det Kongelige Bibliotek i skikkelse af Klaus Møllerhøj arbejdet. (Møllerhøj har også venligst stillet sig til rådighed for spørgsmål i forbindelse med denne anmeldelse).

Den foreliggende cd-rom repræsenterer RISM serie A/II, dvs. registreringen af musikhåndskrifter (noder, ikke tabulaturer). Nærmere bestemt

er det den „4. kumulerede udgave (2. cd-rom)“, idet to microfiche-udgaver fra henholdsvis 1984 og 1985 er blevet fulgt af to cd-rom udgaver, hvoraf den første kom i 1995. Periodeafgrænsningen angives nu på titelbladet til „efter 1600“ (tidligere hed det 1600-1800), men det anføres desuden i manualen, at man især kan forvente at finde materiale indtil ca. 1850. En nøjere betragtning af cd-rom'en viser, at man kan finde en mindre portion manuskripter såvel fra 1500-som fra 1900-tallet (de seneste er fra 1983). Denne detalje viser, at centralredaktionen i almindelighed er varsom med at gribe ind i de lokale arbejdsgruppers registreringer. Man skal derfor ikke forvente at finde konsekvens for konsekvensens egen skyld. Der kan være mange gode grunde til at fravige generelle principper, f.eks. medtages i nogle tilfælde svært tilgængelige håndskrifter i privateje, selv om RISM egentlig kun dækker offentligt tilgængelige kilder, og f.eks. medtages af og til håndskrifter, der kun er nødtørftigt registreret, selv om centralredaktionen naturligvis arbejder ud fra et standardregistreringsskema. I begge tilfælde er man taknemmelig for, hvad man får, og en 14 sider lang opremsning i manualen viser bibliotek for bibliotek, arkiv for arkiv, hvad registreringen omfatter, nemlig håndskrifter af mere end 8.000 komponister fra mere end 400 institutioner i 24 lande: Belgien, Danmark, Finland, Frankrig, Hviderusland, Italien, Holland, Kroatien, Norge, Polen, Portugal, Rumænien, Rusland, Slovenien, Slovakiet, Spanien, Storbritannien, Schweiz, Sverige, Tjekkiet, Tyskland, Ungarn, USA og Østrig. Der er dog stor forskel på, hvor dækkende registreringen er i de enkelte lande. Især de østeuropæiske lande – hvis arkiver var svært tilgængelige før murens fald – er ufuldstændigt repræsenteret. Af mig ukendte årsager er også Frankrig svagt repræsenteret med blot 791 numre fra ét bibliotek (ganske vist Bibliothèque Nationale i Paris). Til sammenligning er der registreret mere end 60.000 værker fra Tyskland. Herhjemme dækker registreringen 4.333 musikværker i 11 samlinger, hvoraf de største er Det Kongelige Bibliotek (2073), Brødremenigheden i Christiansfeld (1088), Odense Universitetsbibliotek (522) og Sorø Akademis bibliotek (267).

Efter disse statistiske opremsninger er det afgørende imidlertid: Hvordan fungerer udgaven i praksis for den almindelige bruger (hvor til anmelderen regner sig)?

En database viser sine styrker og svagheder gennem langvarig brug. Det skal derfor forud-

skikkes, at forlaget kun har ønsket at udlåne cd-rom'en i tre måneder, hvorfor anmelderen altså har en forholdsvis kort erfaring med brugen.

Den trykte manual er – ligesom cd-rom'en – på tre sprog: Tysk, engelsk og fransk. Den er lidt for karrig med oplysninger om, hvilke manuskripter RISM egentlig registrerer, men rummer i øvrigt en kort beskrivelse af RISM's organisering og historie, som sagt en liste over biblioteker, tre søgeeksempler, en beskrivelse af databasens struktur, en forkortelsesliste og en indføring i, hvordan man søger musik-incipits. Der burde være flere eksempler på søgninger, så man der ved hurtigt kunne blive klar over programmets muligheder. Jeg har desuden savnet en præcisering af, hvad man *ikke* finder registreret – f.eks. oplysninger om, at énstemmig musik ikke medtages, og at de biblioteker, der medtages, ofte vil have adskillige relevante samlinger, som ikke optræder på cd-rom'en.

Af hardware kræves i følge forlaget en IBM-kompatibel pc med 80386-processor (eller højere), mindst 8 MB hukommelse, MS-DOS 3.3 eller højere, MS-Windows 3.1 eller højere samt en mus og naturligvis cd-rom-drev. Det er min erfaring, at for at programmet skal fungere tilstrækkeligt hurtigt, skal man have en 80486-processor eller højere og mindst 16 MB hukommelse. Cd-rom'en er let at installere og forholdsvis hurtigt at lære at bruge, i hvert fald for den, der er kendt med Windows i forvejen, idet man hele tiden klikker sig frem med musen.

Manuskripterne kan søges via 13 indgange: Komponist, titel, node-incipit, besætning, manuskriptdatering, stikord, bibliotek, proveniens, rolle, autograf, personnavn, toneart, trykt værkfortegnelse. Disse 13 søgemuligheder kan kombineres på mange måder, hvoraf nogle er enkle (f.eks. søgning efter messer af Haydn i autograf), mens andre er mere besværlige (f.eks. når man vil indsnævre søgningen kronologisk). Man kan naturligvis også blot liste et indeks og der ved f.eks. se, hvordan manuskripter fordeler sig på årene 1630-50, hvor mange komponister, der hedder Hartmann (mindst 7) eller hvilke værker, der er registreret fra San Pietro-konservatoriet i Napoli (3417 numre).

En vigtig nyhed i forhold til microfiche-udgaverne er, at værkbeskrivelserne viser rigtige incipit-nodetilleder. Når man *søger* et incipit, skal man derimod gå via den såkaldte „Plain and Easy Code“, hvor f.eks. begyndelsen af vise-melodien *Fetter Mikkel* i G-dur ser således ud:

‘8GA4BGG8AB. Hvis man søger på denne kode, finder man en symfoni i G-dur af Friedrich Schwindl, der levede 1737-86. Schwindl bruger simpelthen den dengang uhyre populære visemelodi som hovedtema i symfoniens første sats – og dermed er jo demonstreret de fantastiske nye muligheder, som databasen giver. Derimod er det en svaghed, at „Plain and Easy Code“ ikke samtidig finder eventuelle forekomster af samme incipit i andre tonearter. Hvis man vil søge på *Fatter Mikkel*-begyndelsen i D-dur, må det ske ud fra en anden kode: ‘8DE4xFDD8ExF.

En stor behagelighed er det desuden, at man umiddelbart kan skrive søgeresultaterne ud på sin egen printer i form af komplette værkbeskrivelser. Cd-rom’en tænkes opdateret en gang om året, og i de kommende udgaver vil man sikkert få mere forfinede muligheder for at udskrive netop de oplysninger, man ønsker (f.eks. udvalgte dele af værkbeskrivelserne efter eget valg). Det tog lidt tid, inden det gik op for mig, at ønsker man udskrivning af et helt søgeresultat, så skal man transformere resultatet til den såkaldte resultatliste og udskrive derfra – det er et eksempel på en procedure, som burde have været omtalt i manualen.

Et stort problem ved denne type databaser er: Hvor langt skal man standardisere navne, titler osv.? RISM har valgt at standardisere stavemåder i søgningen af komponistnavne og genrer, og det har de sikkert gjort ret i. Ellers skulle man søge navnet Haydn i alle de stavemåder, der optræder i manuskripterne. Til gengæld ville det imidlertid være rimeligt, at man i bestemte tilfælde aftrykte listen med de valgte former i manualen, det gælder f.eks. titler (genrebetegnelser). Også indholdet i andre indekser ville man gerne have på tryk, f.eks. listen over de tematiske kataloger (der henvises blot til Barry S. Brook: *Thematic catalogues in music*, New York 1972).

I denne korte præsentation er der ingen grund til at gå i detaljer med at diskutere hensigtsmæssigheden af dette og hint, hvad angår registreringsprincipper og søgemuligheder. Mange søgeprocedurer kunne gøres mere smidige, og det vil de sikkert blive i de kommende udgaver. Under alle omstændigheder er cd-rom’en en milepæl i udviklingen på vej mod at få registreret og kunne søge i alle de anslået 1,5 millioner bevarede musikhåndskrifter fra perioden 1600-1850. For musikforskere og musikere vil udgivelsen fremover være et bekvemt og uomgængeligt hjælpemiddel.

Cd-rom’ens pris, der svarer til ca. 6.500 kr., betyder utvivlsomt, at kun få privatpersoner vil købe den. Det er derfor en trøst, at der findes en version gratis tilgængelig på internettet; adressen er: <http://www.rism.harvard.edu/rism/online.html>. Så vidt jeg kan bedømme, er søge- og udskrivningsmulighederne mere begrænsede i net-versionen, men den er meget nyttig endda. Faktisk undrer man sig over cd-rom’ens høje pris sammenholdt med den gratis internet-udgave.

Jens Henrik Koudal

BERIGTIGELSE

Redaktionen er blevet gjort opmærksom på, at der i anmeldelsen af Orla Vinther: *Musikalsk analyse – otte essays om oplevelse og eftertanke* i årgang XXIV (1996) har indsneget sig en faktuel fejl. Om analysen af Beethovens op. 111, 1. sats skrev Gunner Rischel: “Faktum er [...], at der overhovedet ikke er nogen C-dur akkord i takt 4. Det er nemlig en E-dim akkord, om hvilken det så i efter min mening potenseret nonsens fastslås: »Men funktionen er ikke en lokal Tonica, men Dominant.«” Der er imidlertid en C-dur akkord i denne takt hos Beethoven, og det er den akkord, der er tale om i Orla Vinthers analyse. Anmelderen og redaktionen beklager fejlen samt de følgeslutninger, der er draget af den i det pågældende afsnit af anmeldelsen.

red.